
zel over ging. Kort na Rutgers' dood in 1917 werd een deel van deze colleges uitgegeven door diens promotus J. de Jong. Dit laatste werd in 1921-1922 tevens gedaan door zijn zoon H.C. Rutgers met een deel van de vele honderden adviezen die de vu-kerkjurist in de loop der jaren aan een breder Gereformeerd publiek had uitgebracht. Zelfs bij deze *Kerkelijke adviezen* komen verwijzingen naar 1568 voor. Zo heeft dus ook mijn grootvader, ouderling-wasbaas Willem Baart, die beide delen *Adviezen* in zijn boekenkast had staan, Wezel kunnen ontmoeten.³⁶

Het Kerkelijk Handboekje van P. Biesterveld en H.H. Kuyper het hoogtepunt van Wezel

Datzelfde had mijn grootvader trouwens al jaren eerder en bovendien uitgebreider kunnen doen via het in 1905 door de vu-hoogleraren P. Biesterveld en H.H. Kuyper bezorgde heruitgave van het *Kerkelijk Handboekje*. 'De Wezelsche artikelen van 1568' waren door hen hertaald en (in het geval van omissies) aangevuld aan de hand van Rutgers' *Acta*. Daarmee was Van Renesses tekst voor goed achterhaald. Bij de synoden van Dordt 1574 en 's-Gravenhage 1586 hadden Biesterveld en Kuyper Rutgers' *Acta*-tekst bovendien nog eens nagelopen aan de hand van de jongste uitgaven van een drietal hervormde onderzoekers: respectievelijk J. Reitsma en S.D. van Veen (1893) en L.A. van Langeraad (1901). Pure wetenschap en gereformeerde rechtzinnigheid gingen hand in hand onder het motto waarmee hun Woord aan de lezers opende: 'Een ieder, die meeleeft in de kerkelijke wereld, weet, hoe dikwerf het noodig is om de besluiten te raadplegen van de beroemde Synoden der 16^e en 17^e eeuw'. De thans gebundelde besluiten waren daarom tevens voorzien van een uitgebreid register, zodat snel was na te gaan wat in Wezel besloten was aangaande avondmaalsbediening, classis, diaconessen, enz., enz. Samen vormden die besluiten een historische toelichting op de herziene DKO, die – eveneens in 1905 – op grond van een door F.L. Rutgers verdedigd concept door de synode van de GKN was aangenomen.³⁷

Dat de besluiten van Wezel 1568 anno 1905 zowel in een betrouwbare Latijnse als in een dito Nederlandse versie beschikbaar waren, was vooral te danken aan drie vu-hoogleraren, die daarmee in de eerste plaats de in 1892 door afgescheidenen en dolerenden gevormde GKN wilden dienen. Met het handzame *Handboekje*, waarin onder meer ook de eerste, door H.H. Kuyper bezorgde, wetenschappelijke editie van de Hollandse tekst van de Dordtse Post-Acta (1899) was opgenomen, werd het hoogtepunt van Wezels verwezenlijking wel bereikt. Vergelijk dat eens met het *Plaacaatboek* van 1792: dat was een prachtuitgave op kwartoformaat van Wezel en volgende synoden, maar wel als 'aanhangel' op wat

³⁶ Verklaring van de Kerkenordening van de Nationale Synode van Dordrecht van 1618-1619. College-voordrachten over het Gereformeerd Kerkrecht, bew. en uitg. door J. de Jong. (Deel IV, Artt. 71-86. Van de Censuur en Kerkelijke Vermaning), Rotterdam 1918 [Niet verder verschenen; N.B. De Jongs register gebruikt 'Convent']. *Kerkelijke adviezen*, I-II, Kampen 1921-1922, m.n. I, 238, 247; II, 108.

³⁷ *Kerkelijk handboekje bevattende de Bepalingen der Nederlandsche Synoden en andere stukken van betekenis voor de Regeering der Kerken*, Kampen 1905, (3-5). Zie voor het ontstaan van de GKN, de DKO 1905, en de rol van F.L. Rutgers, Biesterveld en H.H. Kuyper daarbij: J. Vree, 'Hoe de citadel ontstond. De consolidatie der Vereniging 1892-1905', in: C. Augustijn, J. Vree, *Abraham Kuyper: vast en veranderlijk. De ontwikkeling van zijn denken*, Zoetermeer 1998, 200-242.